کێ شارم نیشاندەدا! … هیوا سەعید

کێ شارم نیشاندەدا، ئەوە پرسیارە گەورەکەی ڕەجەبە لە فیلمی هەبوو نەبوو. بەو مانایەی من کەسێکم بزربووم کە دەستم دەگرێ و دەبێتە بینین بۆ چاوم و دەبێتە بیستن بۆ گوێم. ئەو کێیە هیچ کەسێکی تر نییە جگە لە زانین کە جەستەیەکی بزربوو دەدۆزێتەوە.

لەو فیلمەدا ڕەجەب وەکو کەرەستەیەکی بەردەست ئەو کارەکتەرە ناچالاک و جێی گاڵتەی ئەوانی تر و مرۆڤە تەوەزەڵەیە کە توانای لێکردنەوەی قلە هەنجیریکی لە دارێک نییە، ئەو هەر دەتوانێ لە بن دارهەنجیرەکە دەمی لێک بکاتەوە بۆ ئەوەی هەنجیرەکە بەخۆی بکەوێتە ناو دەمییەوە. هەموو ئەوەش بەرهەمی ئەوەیە کە ئەو مرۆڤێک یان مادەیەکە هیچ ئاگاییەکی لە پشتەوە نییە و جەستەیەکە بەبێ عەقڵ، ئەگەرنا چۆن ئەوەندە بێ ئیرادەیە و ئەوانی تر دەتوانن وەکو کەرەستە بەکاری بێنن.

لە شانۆگەری فاوستی گۆتە دکتۆر فاوست لە نوێنەرەکەی شەیتان دەپرسێ سەرەتا وشە هەبوو یان کردار؟ ئەو فیلمەش جارێکی تر ئەو پرسە بەسەر دەکاتەوە و لە یەکەم مەشهەدی کارەکتەرێک دەڵێ سەرەتا هەر وشە هەبوو واتا بەس ئاگایی هەبوو.

بۆ بۆچونی هیگڵ سەرەتا مەعریفە و ئاگایی هەیە، ئەوە ئاگاییە مادە دروست دەکا. بۆ مانای عەقڵ وەکو ئاگایی لەخۆی دەکۆڵێتەوە یان ڕونتر کە بەشێکی عەقڵ لە بەشێکی تری خۆی دەکۆڵێتەوە بۆ نموونە لەخۆی دەپرسی ئەوە منم. لێرەوە ئەو بەشەی بۆتە بابەتی لێکۆڵینەوە لەلایەن بەشەکەی تر وەکو کەرەستەیەک بەکارهێنراوە و نەفیبووە، لە دواجار دوچاری نامۆبوون دێ. بەڵام کاتێ ئەو بەشەی عەقڵ هۆشیاری بەوە پەیدا دەکا بۆتە کەرەستە و بابەتی لێکۆڵینەوە بۆ بەشەکەی تری، چیدی ئەو جۆرە بوونە قەبوڵ ناکا و هەڵدەگەڕێتەوە، واتا ئەمجارە ئەم بەشە بەشەکەی تری عەقڵ نەفی دەکا. بە هەمان شێوە مرۆڤ وەکو سەبەکتێک لە بەردەم ئۆبەکت یان کۆمەڵگا و دەوروبەرەکەی کە وەکو هەکارێک بەکاردەهێنرێ یان وەکو کەرەستەیەک مامەڵەی لەگەڵ دەکرێ لەخۆی نامۆ دەبێ، پاشان کە هۆشیاری بەو دەخە پەیدا دەکا لەلایەن ئەوانیترەوە وەکو کەرەستە بەکارهاتووە و نەفیکراوە، ئەمجارە ئەم ئەوانیتر نەفی دەکا بەوەی لێیان هەڵدەگەڕێتەوە و یاخی دەبێ.

بەڵام ئەو پرسیارەی لێرە سەرهەڵدەدا ئەگەر مادەیەک هیچ

مەعریفەیەکی لە پشتەوە نەبێ یان جەستەیەک عەقڵی تێدا نەبێ ئەو هۆشیارییە لە چییەوە پەیدا دەبێ؟ بۆ ئەو پرسیارە مارکس نموونە بەو کرێکارە دێنێتەوە کە بەهۆی زۆرکارکردن و کاری زیادەوە دەبێتە مایەی ئەوەی خاوەنکارەکە سەرمایە لەسەریەک کەڵەکە بکا، بەڵام کرێکارەکە لەبەر کەمی دەستهەقەکەی هیچی پێ پاشکەوت ناکرێ، ئیتر هەست بە چەوسانەوەیەک دەکا لەلایەن خاوەنکارەکەیەوە لێیدەکرێ و پێیوایە وەکو ئامێرێک نەک وەکو مرۆڤێک بەکاردێ و نامۆبووە. ئینجا لەو هەستکردن بە چەوسانەوەیەوە هۆشیاری بە جیاوازی چینایەتی نێوان خۆی و خاوەنکارەکەی پەیدا دەکا. کەواتە هەستکردن بە چەوسانەوەیە وادەکا مادەیەک بە هەبوونی لە پێشینەی مەعریفە یان جەستەیەکی بێ عەقڵ هۆشیاری تێدا دروست ببێ.

بۆ تاقیکردنەوی ئەو ئەزمونە پاشای وڵاتەکەی ڕەجەب ئەو پرسیارە دەخاتە بەردەم کچەکەی کە ئایا ژیری گرنگترە یان سامان، مەبەست لێرە ئەوەیە عەقڵ گرنگترە یان جەستە. سەرەڕای ئەوەش ئەگەر هاتوو لە نێوان پیاو و ژندا ئەو ژیرییە وەکو یەکبوو پێویستە کامیان لیدەر بێ و ماڵ بەڕێوە ببات؟ کچەکەی پاشا دەڵێ ژیری گرنگترە، لە هەمان کات ئەگەر ئەو ژیرییە لە نێوان پیاو و ژن یەکسان بوو ئەوکاتە پێویستە ماڵەکە بە هاوبەش و ڕاوێژ بەڕێوەببرێت.

پاشای باوک چونکە بڕوای بە موتڵەقیەت و نەگۆڕی هەیە و لە ڕێژەیی تێناگا، جەستەی پیاو بە شیاوتر دەزانێ بۆ بەڕێوەبردن. لەلای ئەو با ژن ژیریش بێ هێشتا جەستە ناسک و لاوازەکەی بۆ ئەوە ناشێ بەڕێوەبەرایەتی پێ بسپێردرێ، ئەو وادەزانێ شتەکان ناگۆڕێن. کەچی ناسکە نایەوێ بە ڕاگرتنی دڵی باوکی بڕوا بەو بۆچوونەی بکا و وەکو کەرەستەیەک مامەڵەی لەگەڵ بکرێ و لەخۆی نامۆ ببێ، دەڵێ شتەکان ڕێژەیین، بە مانای ئەوەی مەرج نییە ئەو جەستەی ئێستا توندوتۆڵە هەروەکو خۆی بمێنیتەوە یان بۆ پێچەوانەوە ئەو عەقڵەی لاوازە گەڕانی بەسەر دانێ.

لە کۆتایی ئەو ململانێیەی نێوان پاشا و کچەکەی بەوە تەواو دەبێ وەک سزایەک بۆ کچەکە کە لە بەردەم باوکی هەڵگەڕاوەتەوە پێویستە لە ڕەجەبی بێ عەقڵ مارە بکرێ، یانی ژنێکی ژیر بۆ جەستەیەکی لاوازەوە لەگەڵ پیاوێک کە تەنیا جەستەی هەیە و دوورە لە ئاگایی پێکەوە بژین. لەلایەکی تر لەبەرئەوەی ناسکە کچی دەوڵەمەند و دەسەڵاتدارێک بووە و لە ژیانی هەمیشە وەکیەک و دووبارەی ماڵی باوکی بێ هیچ کارکردنێک هەر خەریکی خواردن و خواردنەوە و نوستن بووە، ئەم جۆرە ژیانەش ئەوی بێزار کردووە. لەبەرئەوەی مرۆڤ کە لەناو ژیانێکی دووبارەدا دەخولێتەوە هەست بەبوونی کات ناکا و بوونی خۆی لەدەستدەدا. بۆ بەدەستهێنانەوەی بوونیشی پێویستە ژیان

بکاتە پڕۆژە و کار و داهێنانی تێدا بکا. کچەکەی پاشاش دەمێکە خەون بە تاقیکردنەوەی ئەزمونێکی تر لە ژیان و لە هەوڵی دۆزینەوەی شوێنێکی ترە بۆ ئەوەی لەو ماڵە ڕزگاری ببێ، بەو بڕیارەی باوکی ڕازی دەبێ و وەکو ژنێکی جەستە لاواز بەڵام ژیر لە کەلاوەکەی هۆمەری چاوچنۆک لەگەڵ ڕەجەبی جەستە توند بەڵام بێئاگا دەست دەکا بە چنینی مافور و ژیرییەکەی خۆی بۆ هونەر و داهێنان بەکاردێنێ، بەوکارەی جگە لەوەی بێزارییەکەی دەڕەوێتەوە و بوونی خۆی بەدەست دێنێتەوە، ڕەجەبیش وەکو هاوبەشێک بەشدار پێدەکا یان ڕاستتر سود لە جەستەی ڕەجەبیش وەکو مادەیەک بۆ کڕینی پێداویستی وەردەگرێ. هەرچەندە ئەو بەکارەێنانەی جەستەی ڕەجەب وەکو کەرەستەیەک لەلایەن ناسکەوە ئەگەر لەپێناو چاکەی ڕەجەبیش بێ دیسان بۆ ڕەجەب هەر نامۆبوونە و بۆ ناسکەی خاوەن مەعریفەش دەسەڵاتە تا ئەوکاتەی هۆمەری چاوچنۆک تەماع لە ناسکە دەکا و لە ڕەجەبی دەدزێ.

ئێستا ڕەجەب بەبێ ناسکە توشی حیرمان و لەدەستدان هاتووە و کەسێکی گۆشەگیر و بەجێماو و تەنیاکەوتووە. هەست بە چەوسانەوە و ناهەقییەک دەکا بەرانبەری کراوە. مرۆڤ لە ژیانی گۆشەگیری و چونەوەناوخۆش هۆشیاری بەو دۆخەی خۆی پەیدا دەکا و هەڵدەگەڕێتەوە. بۆیە ئەو ڕەجەبەی کە جاران دەیپرسی کێ شارم نیشاندەدا چیتر ئەو جەستە بێ عەقڵە نییە، ئیدی ئەو جەستەیەکی چالاک و یاخی و خاوەن مەعریفەیە. لەگەڵ ئەوەی مەعریفە دەسەڵاتە بەڵام بۆ چاکەیە نەک خراپە، بۆیە خۆبەخشانە وەک پیری زانا بەناو شاردا زانین دەبەخشێتەوە و دەڵێ وەرە ئێرە، وەرە ئێرە.. ئەوە مام زانایە لێرە.